

HOOGBEGAAFDHEID

Deze brochure kadert binnen het project
'Herkenning en erkenning van hoogbegaafdheid
in de gezondheidszorg in Vlaanderen',
uitgaande van Exentra vzw
met steun van de Vlaamse overheid.

Vlaanderen
is zorg

BELANG VAN CORRECTE (H)ERKENNING VAN HOOGBEGAAFDHEID

Zowel op vlak van preventie als op vlak van vroegdetectie en -interventie is een correcte (h)erkenning van hoogbegaafdheid noodzakelijk opdat hoogbegaafde individuen zich positief zouden kunnen ontwikkelen. Om dit verder te bevorderen en te stimuleren binnen de (geestelijke) gezondheidszorg in Vlaanderen, werd met steun van de Vlaamse minister van welzijn, volksgezondheid en gezin het project "Herkenning en erkenning van hoogbegaafdheid in de gezondheidszorg in Vlaanderen" opgestart.

HOOGBEGAAFDHEID: MEER DAN INTELLIGENTIE ?!

De algemene intelligentie is opgebouwd uit meerdere vaardigheden zoals bijvoorbeeld geheugen, redeneervermogen, verworven kennis, reactiesnelheid, enzovoort. Bij een intelligentieonderzoek worden dan ook zo veel mogelijk van deze vaardigheden in kaart gebracht. Een intelligentiecijfer (bv. >130) is echter onvoldoende om HB vast te stellen of uit te sluiten. HB is immers meer dan louter het cognitieve luik. De mate waarin het 'hoogbegaafd potentieel' omgezet wordt in prestaties of vaardigheden is mede afhankelijk van **persoonsgebonden factoren** (bv. temperament, motivatie) en **omgevingsfactoren** (bv. gezinsklimaat/opvoeding, schools aanbod). Prestaties op een intelligentietest zijn voorts een momentopname en onderhevig aan externe factoren zoals een verminderd welbevinden bij het individu, vermoeidheid, enz.

"Volgens de leerkracht kan het absoluut geen hoogbegaafd kind zijn. Hij maakt immers nog foutjes op zijn toetsen."

Door hun uitzonderlijke kenmerken is de **leefwereld** van hoogbegaafde individuen opmerkelijk verschillend van deze van niet-hoogbegaafde individuen (bv. andere interesses, andere manier van denken). Net zoals er bij een verstandelijke beperking bijvoorbeeld sprake is van een verminderd inzicht in de beleving van anderen, in wat anderen van hen verwachten, of in hoe de wereld in elkaar zit, lijkt er bij hoogbegaafde individuen dan weer sprake te zijn van een **verhoogd inzicht/bewustzijn**. Het is belangrijk om naast intelligentie ook met dit zijnsluik rekening te houden.

HOOGBEGAAFD ZIJN

In de (klinische) praktijk wordt vastgesteld dat het **(sociaal-emotioneel) functioneren** van hoogbegaafde kinderen/jongeren verschillend kan zijn van dit van leeftijdsgenoten. Zo kan er sprake zijn van een sterk rechtvaardigheidsgevoel, belang hechten aan regels/afspraken, een kritische instelling, een uitgesproken gevoeligheid en/of wordt de lat voor zichzelf vaak hoog gelegd. Hoewel dit 'anders zijn' zeker niet van toepassing is op alle hoogbegaafde individuen, kan het wel een weerslag hebben op sociale relaties, zelfbeeld, emotioneel welbevinden, prestaties, enz. Daarnaast wordt vaak niet voldaan aan de **specifieke ontwikkelingsbehoeften** van hoogbegaafde individuen (bv. aangepast schools aanbod), wat eveneens een grote impact kan hebben op zowel het huidig als later functioneren.

GARANTIE OP SUCCES?

In tegenstelling tot de gangbare opinie, bestaat er **geen rechtlijnig verband** tussen hoogbegaafd zijn en uitzonderlijke prestaties of competenties. De mate waarin HB gepaard gaat met succes, zal mede afhangen van: 1) de mate waarin voldaan wordt aan de specifieke ontwikkelingsbehoeften, en 2) de mate waarin het hoogbegaafd individu zich begrepen voelt in zijn 'anders zijn'. Indien dit niet het geval is, kan HB aanleiding geven tot **sociaal-emotionele moeilijkheden** (bv. (faal-)angst, piekeren/zich zorgen maken, gebrek aan aansluiting bij vriendjes) en/of **prestaties die niet in lijn liggen met het hoogbegaafd potentieel**.

IS HET WEL HOOGBEGAAFDHEID?

Er is in de praktijk vaak **overlap** tussen kenmerken van HB en kenmerken van bijvoorbeeld ASS, ADHD, een gedragsstoornis... Ook is het mogelijk dat hoogbegaafde individuen **compenseren** voor bepaalde tekorten die voortkomen uit een andere stoornis of tekorten **verdoezelen**. Dit zorgt ervoor dat HB niet altijd opgemerkt of vastgesteld wordt of dat er ten onrechte een diagnose ASS, ADHD, ... toegekend wordt.

Daarnaast is het niet altijd een keuze tussen HB **of** een psychische stoornis, maar kunnen beide ook **samen voorkomen**. Net zoals bij de algemene bevolking, kan er bij hoogbegaafde individuen sprake zijn van ASS, ADHD, een leerstoornis, angsten, ... Gezien HB doorgaans geassocieerd wordt met (uitsluitend) sterktes, wordt dit **samen voorkomen van sterktes en kwetsbaarheden** onvoldoende gesignaleerd. Gezien de uitingsvorm van deze stoornissen ook anders kan zijn bij hoogbegaafde individuen, brengt dit belangrijke implicaties met zich mee.

ENKELE DENKFOUTEN...

In het dagelijkse leven bestaan er enkele **foutieve opvattingen** over HB. Dit heeft als gevolg dat HB onvoldoende (h)erkend wordt, maar zorgt er eveneens voor dat het hoogbegaafd individu zich niet erkend of begrepen voelt. Een **accuraat beeld** over HB is bijgevolg van uitermate groot belang.

Enkele voorbeelden:

- * "Een hoogbegaafd kind haalt altijd tien"
- * "Een hoogbegaafd kind redt zichzelf"
- * "Zolang er geen problemen zijn, hoeven we niets te doen"
- * "Hoogbegaafdheid is een luxeprobleem"
- * ...

"Op school vind ik het heel moeilijk om vrienden te maken. Ik ben echt de enige die helemaal anders is dan de anderen"

PSYCHODIAGNOSTIEK

Het correct vaststellen van HB en/of een ontwikkelingsstoornis, gedragsstoornis, angst-/stemmingsstoornis, leerstoornis, ... heeft belangrijke **gevolgen voor de verdere hulpverlening**. Hoewel een intelligentieonderzoek zinvolle informatie kan bieden, is dit niet voldoende. Uitgebreid **psychologisch onderzoek** is noodzakelijk om het **volledig** functioneren van het individu in kaart te brengen. Dit vereist **kennis van en inzicht in het functioneren van hoogbegaafde individuen** alsook kennis van kenmerken van de eerder vernoemde stoornissen. Een degelijke basisopleiding (bv. psychologie) is hiervoor een noodzakelijke vereiste.

HOOGBEGAAFD: WAT NU?

Om de ontwikkeling van hoogbegaafde individuen te stimuleren, is een **aanpak gericht op zowel de ontwikkelingsbehoeften als het 'anders zijn'** van cruciaal belang. Zo hebben hoogbegaafde individuen onder meer nood aan:

- * Een uitdagend aanbod op school op maat van zijn/haar intellectuele capaciteiten
- * Inzicht in het eigen functioneren / Psycho-educatie
- * Contact met ontwikkelingsgelijken
- * Begrip en erkenning voor zijn/haar eigenheid of 'anders zijn'
- * Een ondersteunende omgeving die:
 - Tools geeft om met HB om te gaan
 - Inzicht heeft in de kenmerken van HB.
- * ...

GRAAG MEER WETEN?

De begeleiding van hoogbegaafde kinderen. Webb, J. T. (2013). Van Gorcum.

De hoogbegaafdheid survivalgids. Kieboom, T., & Verheye, D. (2010). Abimo.

Hoogbegaafd: Als je kind (g)een Einstein is. Kieboom, T. (2016). Lannoo.

Hoogbegaafd, nou en? Lammers van Toerenburg, W. (2005). Samsara.

Hoogbegaafdheid bij kinderen. Mönks, F. & Ypenburg, I. (2011). Boom Uitgevers.

CONTACTGEGEVENS

Voor meer info in verband met het project of de opleiding, neem vrijblijvend contact op via onderstaand e-mailadres:

projecthoogbegaafdheid@gmail.com